

КУДРЯВЦЕВ

В'ячеслав Михайлович
slavkudr@mail.ru

УДК 338.45

СТАДІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО РОЗВИТКУ
ГАЛУЗЕЙ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ ТА
ОСНОВНІ ДЕРЖАВНІ ЗАХОДИ З
РЕГУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ

КУДРЯВЦЕВА

Оксана Володимирівна
Ksenia_Lok@mail.ruSTAGES OF INVESTMENT SECTORS BASIC
NATIONAL ECONOMY AND STATE
MEASURES FOR INVESTMENT SAFETY
REGULATIONS

кандидат економічних наук,
доцент, Харківський національний
автомобільно-дорожній університет

кандидат економічних наук,
доцент, Харківський національний
автомобільно-дорожній університет

В даній роботі було здійснено сегментацію галузей національної економіки за стадіями інвестиційного розвитку. Було виявлено основні істотні загрози інвестиційній безпеці в кожній з них та запропоновано основні державні заходи щодо регулювання даної безпеки.

В данной работе было осуществлено сегментацию отраслей экономики по стадиям инвестиционного развития. Были выявлены основные существенные угрозы инвестиционной безопасности в каждой из них и предложены основные государственные мероприятия по регулированию данной безопасности.

This paper was carried segmentation national economy by investment stages of development. The major threats substantial investment safety are identified in each of them and the major government measures for the regulation of safety are proposed.

Ключові слова: економічна безпека, інвестиційна безпека, галузь, сегментація

Ключевые слова: экономическая безопасность, инвестиционная безопасность, отрасль, сегментация

Keywords: economic safety, investment safety, industry, segmentation

ВСТУП

Для забезпечення перспективної інвестиційної безпеки потрібно перегляд ролі інвестиційної діяльності в державній політиці. У стратегічному аспекті регульовані інвестиційні відносини виступають ключовою ланкою, визначальним вирішення всього комплексу проблем розвитку країни та модернізації економіки і насамперед досягнення сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва на внутрішньому та світовому ринках, тобто, по суті, забезпечення всіх параметрів економічної та інвестиційної безпеки країни.

Зазначені проблеми у розвитку вітчизняної економіки знайшли своє відображення у працях науковців: О.І. Барановського, О.С. Власюка, В.О. Василенко, В.М. Гейця, В.П. Горбуліна, В.І. Мунтіяна, С.І. Пирожкова, Я.А. Жаліло, В.І. Кириленко та ін. [1, 2, 3, 4, 5, 6, 7].

МЕТА РОБОТИ

Метою роботи є здійснення сегментації галузей національної економіки за стадіями інвестиційного розвитку та запропонування основних державних заходів щодо регулювання їх інвестиційної безпеки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet.

Для досягнення поставленої мети у роботі були використані такі загальнонаукові і спеціальні методи і прийоми дослідження: теоретичного узагальнення – для дослідження теоретичних засад та інструментарію інвестиційної безпеки; абстрактно-логічний – для теоретичного узагальнення і формулювання висновків.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для забезпечення перспективної інвестиційної безпеки потрібно перегляд ролі інвестиційної діяльності в державній політиці. У стратегічному аспекті регульовані інвестиційні відносини виступають ключовою ланкою, визначальним вирішення всього комплексу проблем розвитку країни та модернізації економіки і насамперед досягнення сталого економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності вітчизняного виробництва на внутрішньому та світовому ринках, тобто, по суті, забезпечення всіх параметрів економічної та інвестиційної безпеки країни.

Систематизуємо дані про стан і, відповідно, можливості забезпечення інвестиційної безпеки в Україні. Кожне підприємство, регіон, галузь і національна економіка в цілому в процесі свого функціонування проходять кілька інвестиційних стадій, кожна з яких визначає цілі, завдання та спосіб функціонування. Інвестиційна безпека як невід'ємна частина економічної безпеки в кожному періоді функціонування об'єкта відрізняється пріоритетними

суб'єктами, погрозами і, відповідно показниками досягнення і забезпечення. Поклавши в основу складові інвестиційної діяльності: зовнішнє оточення, економічний стан, джерела інвестицій, характер інвестування та результат інвестиційної діяльності – спробуємо систематизувати параметри забезпечення інвестиційної безпеки, для чого розіберемо всі галузі української економіки на кілька груп.

Запропонована методика дозволяє проводити комплексну оцінку інвестиційної безпеки окремого сегменту економічної системи. Вона включає якісну оцінку інвестиційного стану об'єкта. Якісний аналіз дає можливість визначити загрози, зумовлені як внутрішніми характеристиками об'єкта, так і дією зовнішнього середовища, і здійснюється на основі оцінки впливу внутрішніх та зовнішніх чинників, шляхом поелементної оцінки їх впливу на

функціонування і розвиток об'єкта. Такий підхід дозволить оцінити стан інвестиційної безпеки української економіки найбільш повно, крім того, стає можливим сформувати основні напрями забезпечення інвестиційної безпеки не абстрактно, а для кожної групи (табл. 1).

1. Локальна стадія. Передбачає підвищення ефективності за рахунок нарощування темпів використання наявних фондів. В даному випадку основна маса інвестицій спрямовується в оборотні кошти, запаси, нарощування завантаження наявних фондів, підвищення ефективності їх функціонування. Головний наголос робиться на власні джерела інвестування. Інвестиційний цикл досить нетривалий, зв'язки між суб'єктами інвестиційної безпеки, як правило, прямі. Результат – фіксація прибутку.

Таблиця 1

Сегментація галузей національної економіки за стадіями інвестиційного розвитку та основні державні заходи з регулювання інвестиційної безпеки

Стадії інвестиційного розвитку	Істотні загрози інвестиційної безпеки	Основні державні заходи з регулювання інвестиційної безпеки
Локальна	<ul style="list-style-type: none"> – недостатній обсяг власних засобів для ефективної інвестиційної діяльності; – відсутність можливостей для диверсифікації джерел інвестицій; – короткий інвестиційний цикл; – низька рентабельність продукції; – низька продуктивність праці 	<ul style="list-style-type: none"> – пільгове кредитування підприємств з довгостроковою стратегією розвитку; – централізований пошук варіантів підвищення рентабельності та продуктивності праці (перепідготовка кадрів, переорієнтація діяльності, стимулювання збуту); – митне та податкове сприяння при узгодженні інвестиційної програми
Лімітна	<ul style="list-style-type: none"> – недостатній обсяг власних засобів для ефективної інвестиційної діяльності; – «точковий» характер вкладень; – відсутність можливостей для диверсифікації джерел інвестицій; – закріплення «наздоганяючого» варіанта конкурентної боротьби 	<ul style="list-style-type: none"> – пільгове кредитування підприємств з довгостроковою стратегією розвитку; – кредитні компенсації за рахунок зниження податків, відстрочок, прями виплати; – професійна допомога у розробці інвестиційної стратегії та пошуку інвесторів; – передача технологій і факторів виробництва з відстрочкою платежу, митними пільгами
Промислова	<ul style="list-style-type: none"> – низький рівень впровадження результатів НДДКР в інвестиційні процеси; – орієнтація виключно на прибутковість проєктів; – відсутність комплексного підходу до підготовки кадрів і управління; – відсутність довгострокової програми розвитку; – швидке, недостатньо ефективне освоєння ресурсів 	<ul style="list-style-type: none"> – формування механізмів ефективного державного і, перш за все, громадського контролю за результатами інвестиційної діяльності (екологічної, соціальної, етичної та ін. складовими); – формування федеральних і регіональних середньострокових планів економічного розвитку, їх доступність для економічних суб'єктів; – податкова політика, стимулююча впровадження результатів НДДКР і якісний розвиток виробництва
Ефективна	<ul style="list-style-type: none"> – порівняно низькі темпи зростання випуску продукції і прибутковості; – виключно довгострокові (по періоду окупності) інвестиційні програми; – численні екологічні та соціальні «обтяження» інвесторів; – висока вартість реалізації проєктів. 	<ul style="list-style-type: none"> – заходи щодо компенсації додаткових витрат на екологію і соціобслуговування: податкові (пільги, відстрочки, канікули); митні (мінімізація платежів і заохочення ввезення безпечних технологій); адміністративно-дипломатичні (підтримка компанії та продукту на світовому ринку)

2. Інвестиційно-дефіцитна (лімітна) стадія. Інвестиції носять вузькоцільовий характер, кожне підприємство спирається, насамперед, на власні кошти, так як державні та регіональні влади не мають комплексної інвестиційної програми розвитку та підтримки тих чи інших інвестиційних процесів, або дані програми не працюють. В таких умовах залучення коштів з боку або занадто витратно, або неможливо. Дана стадія характеризується високим ступенем ризиків, слабким інвестиційним потенціалом об'єктів і малою ефективністю інвестицій.

3. Промислова стадія. Передбачає наявність вільних інвестиційних ресурсів і досить високу рентабельність виробництва, всебічну підтримку будь-яких інвестиційних процесів з боку держави і фінансових інститутів, наявність серйозної можливості юридичного сприяння у вигляді пільг, гарантій і т.п. Тут головною проблемою стає інноваційна спрямованість розвитку.

На даній стадії засвоюється максимальна кількість інвестиційних ресурсів, але при цьому нівелюється екологічний, політичний, соціальний фактори, що може стати реальною проблемою інвестиційної та економічної безпеки в майбутньому.

4. Збалансована (ефективна) стадія. Заснована на комплексній інвестиційній програмі держави, що має на увазі переозброєння виробництва на основі високих технологій, що носить масштабний характер. Інвестиційна діяльність носить відносно контрольований державою характер. Тут доступний широкий набір джерел забезпечення інвестиційного процесу, вирішення не тільки економічних, а й соціальних, екологічних, політичних завдань без економічного збитку.

Цей поділ на групи є відносним і не може повною мірою відобразити конкретну ситуацію, але при цьому дозволяє розставити пріоритети цілей, визначити завдання, сформувавати механізми і вірно вибрати прийоми і способи регулювання інвестиційної безпеки як на рівні національної економіки, так і галузей і регіонів. Жодна з перерахованих стадій не гарантує високого рівня інвестиційної безпеки, стабільного економічного зростання та економічної безпеки, а говорить лише про можливість того чи іншого об'єкта щодо їх забезпечення на конкретний момент часу.

В українській економіці в лімітній стадії інвестиційного розвитку перебувають сільське господарство, значна частина легкої промисловості, машинобудування та виробництва будівельних матеріалів. Зростання виробництва продукції даних галузей не супроводжувався введенням в дію нових виробничих потужностей і розширенням робочих місць. У всіх наведених галузях вибуття перевершує введення, що спричиняє скорочення виробничих фондів. Рентабельність виробництва нижче середньої, що перешкоджає залученню власних джерел фінансування інвестицій. Подібна ситуація і в більшій частині обробної промисловості, нафтохімічної та хімічної промисловості. Слід зазначити, що машинобудування та виробництво будівельних матеріалів є, з точки зору інвестиційної

безпеки, стратегічними галузями, забезпечують фундамент інвестиційної безпеки інших галузей.

Переважає більшість галузей української економіки знаходяться в лімітній стадії інвестиційного розвитку. Це галузі, які подолали щабель локального розвитку, мають достатній рівень рентабельності і потенційно прибуткові, проте ще не викликають довіри зовнішніх стратегічних (довгострокових) інвесторів і не володіють необхідним рівнем власних ресурсів для повноцінної самостійної інвестиційної діяльності. До даної групи можна віднести чорну металургію, лісову, деревообробну, целюлозно-паперову промисловість, будівельну та транспортну галузі, а також електроенергетику.

Принципова відмінність промислового етапу формування від лімітного – можливість розвитку за рахунок довгострокових вкладень – найбільш чітко простежується при зіставленні показників введення і вибуття основних засобів у різних секторах. Так, в електроенергетиці обсяг вибуття один з найнижчих, як і показник введення нових основних засобів. Вважається, що шанси на перехід в більш високу інвестиційну стадію, без державного втручання у даній галузі вкрай малі.

Форми і масштаби інвестиційної діяльності залежать, насамперед, від готовності і можливості кожного підприємства. Тому одне із завдань забезпечення інвестиційної безпеки – формування цивілізованого, грамотного підприємництва, кадрового апарату, який здатний ефективно функціонувати в ринкових умовах. Причому дані процеси повинні носити масовий характер. В умовах локальних і лімітних етапів розвитку на перший план виходить завдання розвитку малого підприємництва, насамперед інноваційного типу. Причому заходи можуть носити як прямий (пільгове кредитування, оподаткування, протекціонізм), так і непрямий (зменшення бюрократичних бар'єрів, загальне дерегулювання, орієнтація на самостійний бізнес) характер. Чимале значення має податкове регулювання. Новий Податковий кодекс вніс деякий дисбаланс в інвестиційні процеси української економіки і формує стимул до завищення витрат і заниження прибутку, що скорочує інвестиційний потенціал, залишаючи для розвитку лише амортизаційний фонд.

ВИСНОВКИ

Резюмуючи, особливості інвестиційної безпеки економіки України можна охарактеризувати наступним чином. Сучасний розвиток українського національного господарства останнього десятиліття свідчить про подолання системної кризи та формуванні основних елементів нової моделі економічного розвитку. Стабільність основних макроекономічних показників відображає особливості даної моделі в інвестиційній сфері:

1. Група галузей, здатних до самостійного розвитку і вдосконаленню, є: транспорт, зв'язок, харчова і лісова промисловість, електроенергетика і металургія. Однак зберігається високий рівень зносу

основних фондів, основним джерелом інвестицій є власні кошти.

2. Високий ступінь концентрації і централізації капіталу, наслідком якої є негнучка цінова політика в більшості сегментів ринку, що формує орієнтацію на високу норму прибутку і максимізацію всіх видів рент від володіння капітальними благами. Подібна спрямованість підприємницьких зусиль є суттєвою загрозою розвитку економічної системи, знижуючи ефективність антиінфляційних заходів держави і загострюючи соціальні та регіональні диспропорції розвитку.

3. Основними джерелами інвестиційної діяльності є власні кошти або державні вкладення. Зовнішні джерела сприймаються як крайній захід і обмежуються кредитною формою, більша їх частина йде на рефінансування поточної діяльності.

4. Низький рівень прямих іноземних інвестицій в реальному секторі економіки. Іноземні компанії воліють створювати власні підрозділи або видавати кредити, що в умовах високої прибутковості та інфляції в Україні вкрай вигідно, замість партнерських або підрядних інвестиційних відносин. Такий сценарій призводить не до ввезення, а до вивозу капіталу з країни. Крім того, іноземний

капітал також концентрується в експортно-орієнтованих галузях, закріплюючи деформацію української економіки.

Список використаних джерел

1. Жаліло Я.А. До формування категоріального апарату науки про економічну безпеку / Жаліло Я.А. // Стратегічна панорама. – 2004. – №3. – С. 97-105.
2. Барановський О.І. Фінансова безпека / О.І. Барановський. – К.: Фенікс, 1999. – 338 с.
3. Губський Б.В. Економічна безпека України: методологія виміру, стан і стратегія забезпечення / Б.В. Губський. – К.: ДП «Укрархбудінформ», 2001. – 121 с.
4. Моделювання економічної безпеки : держава, регіон, підприємство: Моногр. / За ред. В.М. Гейця. – Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 240 с.
5. Мунтіян В.І. Економічна безпека України: Моногр. / Мунтіян В.І. – К., КВІЦ, – 1999, – 464 с.
6. Кириленко В.І. Інвестиційна складова економічної безпеки: Моногр. / В.І. Кириленко. – К.: КНЕУ, 2005. – 232 с.
7. Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент / Бланк И.А. – К.: МП «ИТЕМ» ЛТД, 1995. – 448 с.